

MUĞLA İLİ ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA DİSİPLİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Aynur BİLİR*
Saadet KURU**
Fatma TEZCAN***

ÖZET

Bu araştırma, Muğla İl merkezindeki orta dereceli okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin okullardaki disiplin uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, Muğla İli merkezindeki orta dereceli okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlerden oluşan toplam 27 katılımcıdan oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar, Nvivo bilgisayar destekli nitel veri analizi ile incelenecek yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, yönetici ve öğretmenler disiplin kavramı ile ilgili tanımlamalarında benzer görüşlere sahiptir. Disiplinsizlik davranışları olarak yöneticiler daha çok okulun düzenini bozan davranışları, öğretmenler ise, şahıslarına karşı saygısızlık ve kuralara uymama davranışlarını belirtmişlerdir. Disiplinsizlik davranışlarının nedenleri konusunda yönetici ve öğretmenler benzer görüşleri paylaşmışlardır. Disiplini sağlamada öğrenci ve öğretmenler, cezaya ve ödüllendirmeye yönelik uygulamalarda yönetmelikte olmayan ödül ve cezaların da uygulandığını, disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaların öğrenciler için ağır olduğunu belirtmişler. Yöneticilere karşın öğretmenler, disiplin yönetmeliğinin cezai yaptırımlarının fazla olduğunu bildirmiş ve disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, ceza, ödül.

Opinions of the Principals and Teachers about Discipline-Related Practices in the Secondary Schools of Mugla City

ABSTRACT

This study was conducted for the purpose of investigating the opinions of the principals and teachers working at secondary schools of Muğla city center about the discipline-related practices in these schools. The study was carried out by using qualitative research methods. The study group consists of 27 principals and teachers working at secondary schools of the Muğla city center. As data collection tool, semi-structured interviews were used and the responses of the participants to the interview questions were qualitatively analyzed with the support of Nvivo computer software program and they were interpreted. According to the findings of the study, the teachers and principals' descriptions of the concept of discipline exhibit similar perceptions. The principals mostly define the behaviors violating the order as undisciplined, and the teachers mostly define undisciplined behaviors as those including showing disrespect to others and disobedience to the rules. The principals and teachers share similar opinions about the reasons for the undisciplined behaviors. The participants stated that rewards and punishment that are not mentioned in school discipline regulations are also capitalized on and punishments included in the discipline-related regulations are too much for the students. Unlike the principals, the teachers

* Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi

** Araş. Gör., Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi

*** Öğretmen, Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

stated punitive sanctions offered by the discipline-related regulations are too much for the students and made suggestions for the more effective application of the discipline procedures.

Key Words: Discipline, punishment, award.

1. GİRİŞ

Disiplinin, sözlük anlamı ve kavramsal boyutuna ilişkin birçok tanım vardır. Disiplinin sözlük anlamı sıkı düzendir (TDK.2005). Bir başka anlamı öğretim demek olan disiplin, Latince “disciplina” kelimesinden türemiştir. Bu kavram bugün daha çok öğretim için uygun bir ortam yaratma anlamına gelmektedir (Alderman, 2001, 38:41). Disiplin, daha çok, yasal düzenlemelere uygun davranma ve bu davranışın denetimi olarak ifade edilmektedir (Balay, 2002:103).

Demokratik bir yaşam ortamı olması istenen okul ve sınıfta disiplin yerine düzen kavramı da kullanılmaktadır. Her sistemin kuruluş ve işleyişi için düzen gerekmektedir. Eğitim sisteminin en temel alt sistemi olan okul ve sınıfta da düzene gereksinim vardır (Başar, 1999:92). Kısaca, disiplin; öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının yaratılması amacıyla, kural koyma ve istenmeyen davranışların önlenmesini de içeren daha genel bir kavramdır. Disiplinin temel amacı, öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Binbaşıoğlu'na, (1991) göre okulda disiplin öğrenci davranışlarının ceza ve ödül aracılığı ile otoriter bir biçimde doğrudan denetimidir.

Başaran'a (2000) göre, okulda disiplin; okulun ilke ve kurallarına öğrencinin uymasını sağlamak amacıyla kurulan yaptırım düzenidir. Burada disiplinin amacı öğrencilere okulda uymaları gereken davranışların ilke ve kurallarını öğretmek; öğrencilerin bu ilke ve kurallara uygun davranıp davranmadığını izlemektir. Bu amaca göre disiplin bir öğrenme sürecidir. Öğrenci okul öncesi eğitimden itibaren okuldaki ilke ve kurallara uymasını öğrenerek toplumsallaşmaktadır. Bu şekilde toplumsallaşma sürecinde hem ailenin hem de okulun disiplin anlayışının önemli etkisi bulunmaktadır.

Disiplin sözcüğü, uygulamada çoğu kez ceza ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Oysa cezalandırma disiplin kavramının çok küçük bir parçasını oluşturur. Ancak disiplin, iyileştirici ve yönlendirici tüm girişimlerin olumlu sonuç vermediği zaman yıkıcı davranış ve bundan doğan tepkiyi önlemek için kullanılan bir araçtır (Eren, 1991:345). Disiplinin ceza anlayışı ile uygulaması yeni bir olgu değildir. Yıllardır anne-babalar, öğretmenler, din adamları ustalar, koçlar ve eğitim veren kişiler, genellikle çocukları korku ve baskı yoluyla eğitmek istediler. Bu yolla sorun yaratan davranışların ortadan kaldırılacağı sanılırdı. Bağırma, üzerine yürüme, iteleme, dayak, vurma, yerme, tehdit etme, alay etme ve azarlama evlerde ve okullarda rastlanan durumlardır(Sarıtaş, 2000).

Sorunlu davranışlar, okulda ve sınıf ortamında her türlü eğitim etkinliğini ve sosyal durumları engelleyen davranışların tümüdür. Bu davranışların çeşitli nedenleri vardır. Genel olarak öğrenciden, aileden, öğretmenden ve çevreden kaynaklanan nedenler olarak gruplandırılabilir(Sayın, 2001; Aydın,2001).

Okulda disiplinini sağlayan yasal düzenlemelerin kaynağı başta Anayasa olmak üzere ona dayalı olarak hazırlanan yasalar, tüzükler, yönetmelikler ve yönergelerdir. Orta öğretim kurumlarında, öğrenci disiplinini sağlamak amacıyla hazırlanmış olan 19.1.2007/26408 tarihli Resmî Gazete yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği” halen yürürlükte bulunmaktadır. Altı kısımdan oluşan yönetmelik toplam 58 maddeden oluşmaktadır. Birinci kısımda, genel hükümler (amaç, kapsam, dayanak ve tanımlar), ikinci kısımda öğrencilerin uyacakları kurallar, öğrencilerden beklenen davranışlar ve öğrencilerin korunması, üçüncü kısımda ödüller, dördüncü kısımda cezalar ve davranışlar, beşinci kısımda kurallar, altıncı kısımda çeşitli ve son hükümler bulunmaktadır.

Öğrencilerin ödüllendirilmesi ve cezalandırılması

Ödül; “Öğrencilerin uyacakları kurallar ile kendilerinden beklenen davranışlara uymaları ve başarılarının değerlendirilmesi sonucunda takdir, teşekkür ve onur belgesi ile ödüllendirilmelerini ifade eder”. Örnek davranışların ve başarıların niteliklerine göre ödüllendirilmesinde öğrencilere; a) Teşekkür belgesi, b) Takdir belgesi, c) Onur belgesi verilir (madde7).

Öğrencilerin uyacakları kurallar ve beklenen davranışlar

“Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği yapması istenir” şeklinde sıralanmıştır (madde5).

Disiplin cezası; “Öğrencilerin kendilerinden beklenen davranışları göstermemeleri ve belirlenen kurallara uymamaları hâlinde verilen kınama,

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından birisi”dir (madde.4).

Disiplin cezalarının uygulama ile ilgili esaslar

Şikâyetler, gerçek veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İmsiz ve imzasız başvurular işleme alınmaz (madde.15). Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikâyetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir”(madde.15).

Disiplin cezalarının onaylanması ve uygulanması

“Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu’na kararlaştırılan cezalardan; a) Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün, b) Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun, c) Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır” (madde.17).

Günümüzde okullardaki disiplin uygulamaları, genelde biçimsel disiplin anlayışı ile yürütülmektedir. Öğrencilerin disiplini sağlamak için konulan kurallara uymaya zorlandıkları, uymayanların ise cezalandırıldıkları şeklindedir. Disiplinin amacı, cezalandırma değil davranışları düzenlemeye yönelik olmalıdır. Disiplin çocukların ve gençlerin sağlıklı ve uyumlu bireyler olmalarını sağlamada izlenen önemli bir yaklaşımdır. Bu nedenle ortaöğretim okullarında disiplin uygulamalarının ve yürürlükteki disiplin yönetmeliğinin işlevselliğinin ne olduğunun bilinmesine ihtiyaç duyulmuştur(Sayın, 2001; Aydın,2001).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaöğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin disiplin uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1- Yönetici ve öğretmenler disiplin kavramı nasıl ifade etmektedir?
- 2-Okullardaki başlıca disiplinsizlik davranışları nelerdir?
- 3- Okullardaki başlıca disiplinsizlik nedenleri nelerdir?
- 4- Okullardaki disiplini sağlamada cezaya yönelik uygulamalar nelerdir?
- 5-Okullardaki disiplini sağlamada ödüle yönelik uygulamalar nelerdir?

6- Yönetici ve öğretmenlerin disiplin yönetmeliğinin yeterliliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

7- Yönetici ve öğretmenlerin disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması için önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları deneyimlerinden doğan anlamların sistematik olarak incelenebilmesinde tercih edilen bir tekniktir (Ekiz, 2003). Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Evren ve Örneklem

Muğla İl Merkezi'nde toplam 11 orta öğretim kurumu bulunmaktadır (Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Gazi Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Turgut Reis Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Turizm Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Ticaret Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi). Bu okullarda görev yapan okul müdürleri, disiplin kurulu başkanı olarak görevli müdür yardımcıları ve disiplin kurulu üyesi olan 2 öğretmenden oluşan toplam 44 yönetici ve öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmada çalışma grubunun tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Fakat çalışma gönüllülük esasına dayandığı için sadece 27 katılımcıyla görüşme yapılmıştır (14 yönetici ve 13 öğretmen).

Verilerin ve Toplanması

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Gönüllülük esasına dayalı seçilmiş ve örnekleme oluşturan 27 kişi ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve daha sonra çözümlenmiştir.

Görüşme formunun hazırlanmasında ilgili literatürün taranmasıyla elde edilen kuramsal bilgiler, bu konuda yapılan araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları ve 19.1.2007/26408 tarihli Resmî Gazete yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği"nin altı kısımdan ve 58 maddeden oluşan yönetmeliğin amaç, kapsam, dayanak ve tanımları esas alınmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini ve uygulama süresini test etmek amacıyla gönüllülük ilkesine bağlı kalınarak iki öğretmen ile uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrasında bazı ifadelerde küçük düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise araştırmanın amacına yönelik yedi soru bulunmaktadır. “Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu” nun ses-kayıt tekniğinin kullanılmasıyla elde edilen nitel verileri, görüşme yapılan her öğretmen ve yönetici için araştırma sorularına dikkat edilerek düzenlenmiş ve Microsoft Word ortamına aktarılmıştır. Microsoft Word ortamına aktarılan belgeler Nvivo2 nitel veri analizi programında çözümlenmiştir.

Strauss ve Corbin (1990; Akt Sadık, 2006:196)’e göre; daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkan kavramlara göre kodlama ve genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama olmak üzere üç tür kodlama söz konusudur. Araştırmada, araştırmanın temelini oluşturan bir kavramsal çerçeve bulunduğundan veriler toplanmadan önce bir kod listesi çıkarılarak kodlama bu kod listesine göre yapılmıştır. Analizin bu aşamasında veriler içerik analizine tabi tutulmuş, yazılı metinler satır satır okunarak daha önceden çıkarılan kodlara göre çözümlenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında, katılımcılar ile yapılan görüşmelerde 7 temel soru yöneltilmiştir. Bu sorular, ortaöğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin disiplin kavramından ne anladıkları, okulda karşılaştıkları disiplinsizlik problemleri ve bunların nedenleri, karşılaşılan bu disiplinsizlik davranışları sonunda öğrencilere verilen cezalar, okullarında öğrencilere verile ödüller ve disiplin yönetmeliği işlevselliği, disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması ile ilgili görüşlerini içermektedir. Bu bölümde yönetici ve öğretmenlere sorulan sorular verilen cevaplar ile önerilere sırasıyla yer verilmektedir.

Katılımcıların Disiplin Kavramına İlişkin Görüşleri

Tablo 1. Katılımcıların Disiplin Kavramına İlişkin Görüşleri

Disiplin Kavramı	Yönetici		Öğretmen	
	n	%	n	%
Kurallar dizini	3	37,5	5	55,5
Düzen	1	12,5	2	22,2
Saygı ve sevgi	2	25	0	0
Öğrenci davranışlarını kontrol mekanizması	2	25	2	22,2
Toplam	8	100	9	100

Tablo1’de görüldüğü gibi yönetici ve öğretmenlerin disiplin kavramını nasıl tanımladıkları ve bu kavramın onlar için ne anlam ifade ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Disiplin kavramını yöneticiler ve öğretmenler yüzdelerin

sıralamasına göre; kurallar dizin, öğrenci davranışlarını kontrolü ve düzen olarak ifade etmişlerdir. Ancak yöneticilerin %25'i disiplini sevgi ve saygı olarak tanımlarken öğretmenler bu doğrultuda bir görüş bildirmemişlerdir. Bu bulgulara göre, yönetici veya öğretmen olmalarının anlamı disiplin tanımlamasında önemli bir etken olmadığı söylenebilir.

Benzer konuda Altuntop'un (2006) ilköğretim okullarında yapmış olduğu araştırma sonuçlarında da yönetici ve öğretmenlerin yarıdan fazlasının disiplin kavramı hakkındaki tanımlamaları bu bulgularla paralellik göstermektedir.

Katılımcıların Okulda Karşılaştığı Başlıca Disiplinsizlik Davranışlarının Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri

Tablo 2. Katılımcıların Okulda Karşılaştığı Başlıca Disiplinsizlik Davranışlarının Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri

Okulda karşılaşılan disiplinsizlik davranışları	Yönetici		Öğretmen	
	n	%	n	%
Kılık kıyafet	9	28,1	5	22,73
Saygısızlık	6	18,8	9	40,91
İzinsiz derse girmek	2	6,3	0	0
Okula cep telefonu getirmek	5	15,6	1	4,5
Yatakhane kurallarına uymamak (pansiyonlu okullarda)	7	21,9	5	22,72
Zararlı alışkanlıklar	1	3,1	1	4,5
Kopya çekmek	2	6,3	1	4,5
Toplam	32	100	22	100

Tablo 2'ye göre, yöneticilerin verdikleri yanıtların genel dağılımı incelendiğinde %28,1'i kılık kıyafet yönetmeliğine uymamayı, %21,9'u yatakhane kurallarına uymamayı, %18,8'i saygısız davranışlar göstermeyi ve %15,6'sı okula cep telefonu getirmeyi disiplinsizlik davranışı olarak belirtmiştir. Öğretmenlerin ise, öncelikle %40,91'u saygısızlık, %22,73' kılık kıyafet kurallarına uymamayı ve %22,72'si yatakhane kurallarına uymamayı disiplinsizlik olarak değerlendirmişlerdir.

Okul yöneticilerinin kılık kıyafet kurallarına uymamak, okula cep telefonu getirmek, saygısız davranmak gibi okul genelinde ve yönetici olarak doğrudan yönetimi ilgilendiren konuları daha önemli buldukları, öğretmenleri ise öncelikle saygılı davranmamak ve konulan kurallara uymamak davranışları olduğunu bildirmişlerdir. Benzer konuda, Uysal (1991:19) ve Altuntop'un

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

(2005) yapmış oldukları araştırmalarda; disiplinsizlik davranışları olarak; kılık kıyafet kurallarına uymama, küfürlü konuşma, kötü alışkanlıkların olması, öğretmenlere saygısız davranma, okula cep telefonu getirme gibi bezer davranışların görülmüş olması, bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu yaş döneminin ortak davranış özelliği olarak da değerlendirilebilir.

Katılımcıların Disiplinsizlik Davranışlarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 3. Katılımcıların Disiplinsizlik Davranışlarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Disiplinsizlik davranışlarının nedenleri	Yönetici		Öğretmen	
	f	%	f	%
Ergenlik	11	29,7	10	31,3
Aile	8	21,6	13	40,6
Medya-diziler	9	24,3	1	3,1
Arkadaş grubu	3	8,1	4	12,5
Okul dışı çevre	3	8,1	2	6,2
Öğretmenlerin olumsuz davranışları	1	2,7	1	3,1
Sınav stresi	2	5,4	1	3,1
Toplam	37	100	32	100

Tablo 3 incelendiğinde; disiplinsizlik davranışlarının nedenlerinin neler olduğunu; yöneticilerin %29,7'si ergenlik çağının etkisi, %24,3'ü medya-diziler, %21,6'sı aileden kaynaklanan nedenler, %8,1'i arkadaş gruplarının etkisi, %8,1'i okul dışı çevrenin etkisi, %5,4'ü sınav stresi ve %2,7'si öğretmenlerin olumsuz davranışları olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşleri ise; %40,67'si aileden kaynaklanan nedenler, %31,3'ü ergenlik çağının etkisi, %12,5'i arkadaş gruplarının etkisi, %6,2'si okul dışı çevrenin etkisi, (%3,1'i medya-diziler, %3,1'i sınav stresi ve öğretmenlerin olumsuz davranışları olarak sıralanmaktadır.

Okul yöneticileri, disiplinsizlik davranışlarının nedenlerinden ilk üç sırada, ergenlik çağının etkisi, medya-diziler ve aileden kaynaklanan nedenleri gösterirken, öğretmenler ise, aileden kaynaklanan nedenler, ergenlik çağının etkisi ve medya- dizilerini göstermişlerdir. Öğretmenlerin, disiplinsizlik davranışlarının nedenlerini sıralarken, yöneticilere göre aileleri daha çok sorumlu gördükleri söylenebilir.

Yapılan görüşmeler sonucunda, ergenlikten kaynaklı problemlerin ve okul dışı çevrenin etkisinin disiplinsizlik davranışlarının nedenleri olduğu konusunda yönetici ve öğretmenler benzer görüş bildirmişlerdir. Sayın (2001), sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışların nedenlerine ile ilgili yaptığı çalışmada, sınıf öğretmenleri istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında etkili olan başlıca faktörleri; aile içi geçimsizlik, anlaşmazlık ve kavgalar (%52), anne-babanın boşanmış olması (%45), televizyondaki şiddet içerikli programların etkisi (%42,6) bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda yapmış olduğumuz çalışma ile benzer bulgulara ulaşıldığına söyleyebiliriz.

Katılımcıların Disiplini Sağlamada Cezaya Yönelik Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Tablo 4. Katılımcıların Disiplini Sağlamada Cezaya Yönelik Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Cezaya İlişkin Görüşler	Okullarda	
	n	%
Yönetmeliğin gerektirdiği cezalar verilmektedir	6	30
Kısa süreli uzaklaştırma	3	15
Sözlü uyarı	12	60
Yazılı uyarı	4	20
Bu sene cezai işlem uygulamayanlar	6	30
Toplam	20	100

Tablo 4'te orta öğretim okullarında görevli katılımcıların içinde buldukları öğretim yılında uygulanan cezalara ilişkin görüşlerinin dağılımında; %60'ı sözlü uyarı cezası verildiğini, %30'u yönetmeliğin gerektirdiği cezalar verildiğini, %20'si yazılı uyarı verildiğini, %15'i kısa süreli uzaklaştırma cezası verildiğini, ayrıca, %30'u ise bu yıl cezai işlem uygulamadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların, Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde; kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezaları yer almasına karşın, uygulamalarda yönetmelikte olmayan sözlü uyarı cezası uyguladıkları görülmektedir. Sadık(2006)'in yapmış olduğu çalışmada da sözlü uyarı, beden diliyle uyarı, açıklama yapma gibi benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

Katılımcıların Disiplini Sağlamada Ödüllendirmeye Yönelik Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Tablo 5. Katılımcıların Disiplini Sağlamada Ödüllendirmeye Yönelik Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Ödüle İlişkin Görüşler	Okullar	
	n	%
Teşekkür belgesi, takdir belgesi	6	54,54
Onur belgesi	1	9,09
Başarılı öğrencilere kitap, kalem gibi maddi ödüller	2	18,18
Başarılı öğrencilere plaket, müdür imzalı kutlama kartı, yüksek sözlü notu, onur belgesi gibi manevi ödüller	1	9,09
Sosyal etkinlikte(okulda)başarılı olanlara çeşitli ödüller	1	9,09
Toplam	11	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi orta öğretim okullarında görevli katılımcıların içinde buldukları öğretim yılında uygulanan ödüllendirmeye ilişkin görüşleri şöyledir; %54,54'ü teşekkür ve takdir belgesi ile ödüllendirme, %18,18'i kitap kalem gibi maddi ödüllerle ödüllendirme, % 9,09'u ise onur belgesi, plaket, müdür imzalı kutlama kartı, yüksek sözlü notu, onur belgesi gibi manevi ödüller ile okulda sosyal etkinliklerde başarılı olanların çeşitli ödüllerle ödüllendirme şeklinde bir dağılım göstermektedir.

Araştırmaya katılanların ifade ettiği gibi, disiplin yönetmeliğine göre sosyal etkinliklerde başarı sağlayan öğrencilerin, onur belgesi ile ödüllendirilmesi gerekirken, uygulamada bu öğrencilere kitap, kalem gibi maddi ödüllerin ya da plaket, müdür imzalı kutlama kartı, yüksek sözlü notu gibi manevi ödüllerin verildiği yönetici ve öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Katılımcıların Disiplin Yönetmeliğini Yeterliliği, Eksik ya da Fazla Yönlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 6. Katılımcıların Disiplin Yönetmeliğini Yeterliliği, Eksik ya da Fazla Yönlerine İlişkin Görüşleri

Yönetmeliğe İlişkin Görüşler	Yönetici		Öğretmen	
	n	%	n	%
Olumlu	10	76,92	6	66,67
Olumsuz	3	23,08	3	33,3
Toplam	13	100	9	100

Tablo 6’da araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin disiplin yönetmeliğinin yeterliliğine ilişkin görüşleri olumlu ve olumsuz görüşler olmak üzere gruplandırılmıştır. Buna göre yöneticilerin %76,92’si disiplin yönetmeliği ile ilgili olumlu görüş belirtirken; öğretmenlerin %66,67’si olumlu görüş belirtmiştir. Olumsuz görüş belirten %23,08 yöneticiye karşın, öğretmenlerin %33,3’ü olumsuz görüş belirtmiştir.

Uygulanmakta olan disiplin yönetmeliği, yöneticilere karşın öğretmenler tarafından yeterli bulunmamıştır. Öğretmenler, disiplin yönetmeliğinin cezai yaptırımlarının fazla olduğunu ve amacın ceza vermek olmadığını görüşmelerde ifade etmişlerdir.

Katılımcıların Disiplin İşlemlerinin Daha Etkin Uygulanması Konusundaki Önerileri

Tablo 7. Katılımcıların Disiplin İşlemlerinin Daha Etkin Uygulanması Konusundaki Önerileri

Disiplin İşlemlerinin Daha Etkin Uygulanması Konusunda Önerileri	Yönetici		Öğretmen	
	n	%	n	%
Disiplin işlemlerinde işlemler ve kırtasiye azaltılmalıdır	1	7,7	0	0
Öğrencilere rehberlik edilmelidir	2	15,4	2	16,7
Disiplin işlerine ailelerin daha etkin bir şekilde katılmaları sağlanmalıdır	3	23,1	2	16,7
Cezadan çok ödüle yer verilmelidir	1	7,7	1	8,3
Cezalar zaman aşımına uğratılmamalıdır	1	7,7	2	16,7
Öğretmenler tutarlı olmalıdır	3	23,1	3	25
Yönetmelik herkes tarafından iyi bilinmelidir	1	7,7	1	8,3
Kurumlara göre ödül ve ceza sistemi oluşturmalıdır	1	7,7	0	0
Kararlara öğrencilerde katılmalıdır	0	0	1	8,3
Toplam	13	100	12	100

Tablo 7’i incelendiğinde; disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması konusunda yöneticilerin %23,1’i disiplin işlerine ailelerin daha etkin bir şekilde katılmalarının sağlanması, öğretmenlerin tutarlı olması, %15,4’ü öğrencilere rehberlik edilmesi, %7,7’si disiplin işlemlerinin ve kırtasiyenin azaltılması, cezadan çok ödüle yer verilmesi, yönetmeliğin herkes tarafından iyi bilinmesi, kurumlara göre ödül ve ceza sistemi oluşturulması önerilerinde bulunmuşlardır. Öğretmenler ise aynı önerilere katılmakla birlikte,

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

yöneticilerden farklı olarak Disiplin Kurulu kararlarına öğrencilerin de katılmalarını istemişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

1-Yönetici ve öğretmenler disiplin kavramı ile ilgili tanımlarında benzer görüş belirtmişlerdir. Her iki grupta kurallar dizini ve düzen görüşünde birleşmiştir.

2- Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının neler olduğu konusunda; okul yöneticileri, okulun düzenin bozan, kılık kıyafet kurallarına uymamak, okula cep telefonu getirmek, saygısız davranmak gibi konuları daha önemli davranışlar olarak görürken, öğretmenler ise öncelikle öğrencilerin saygısız davranışlarını ve konulan kurallara uymamalarını disiplinsizlik olarak belirtmişlerdir.

3-Okul yöneticileri, disiplinsizlik davranışlarının nedenlerinden ilk üç sırada, ergenlik çağının etkisi, medya-diziler ve aileden kaynaklanan nedenleri gösterirken, öğretmenler, aileden kaynaklanan nedenler, ergenlik çağının etkisi ve medya-dizileri göstermişlerdir. Görüldüğü gibi öğretmenler birinci sırada aileleri sorumlu görmüşlerdir. Ergenlikten kaynaklanan problemlerin ve okul dışı çevrenin etkisi konusunda ise, yönetici ve öğretmenler benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

4-Katılımcıların disiplini sağlamada cezaya yönelik uygulamalara ilişkin görüşleri incelendiğinde; uygulanmakta olan Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde; kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezaları yer almaktadır. Buna karşın yönetici ve öğretmenler, uygulamalarda yönetmelikte olmayan sözlü uyarı cezasını sıklıkla uyguladıklarını belirtimlidir.

5-Katılımcıların disiplini sağlamada ödüllendirmeye yönelik uygulamalara ilişkin görüşleri incelendiğinde; disiplin yönetmeliğinde var olan takdir, teşekkür ve onur belgesinin yanında başarılı öğrencilere, kitap, kalem gibi maddi ödüller ya da plaket, müdür imzalı kutlama kartı, yüksek sözlü notu gibi manevi ödüllerin verildiği hem yöneticiler hem de öğretmenler tarafından ifade edilmektedir.

6- Yönetici ve öğretmenlerin yönetmeliğin yeterliliğine ilişkin görüşlerine bakıldığında; uygulanmakta olan disiplin yönetmeliğinin yöneticilere karşın öğretmenler tarafından yeterli bulunmamıştır. Öğretmenler, disiplin yönetmeliğinin cezai yaptırımlarının fazla olduğunu ve amacın ceza vermek olmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

7- Disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması konusunda, yönetici ve öğretmenler, okuldaki disiplin işlemlerine ailelerin daha etkin bir şekilde katılması, öğretmenlerin tutarlı olması, öğrencilere rehberlik edilmesi, disiplinin işleyiş sürecinin ve kırtasiyeciliğin azaltılması, cezadan çok ödüle yer verilmesi, yönetmeliğin herkes tarafından iyi bilinmesi, kurumlara göre ödül ve ceza sistemi oluşturulması önerilerinde bulunmuşlardır. Öğretmenler ise, aynı önerilere katılmakla birlikte, yöneticilerden farklı olarak Disiplin Kurulu kararlarına öğrencilerin de katılmalarını istemişlerdir.

Öneriler

1- Disiplin kavramı, katılımcıların belirttiği gibi yalnızca“ kurallar dizini ve düzen” olarak algılanmamalıdır. Disiplin öğretmek, eğitmektir. Sevgi, saygı ve hoşgörünün olduğu bir yaşam biçimidir. Bu konuda yönetici ve öğretmenlerin aydınlatılmasına gereksinme vardır.

2- Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının neler olduğu ve nedenleri ile ilgili öğretmenler, yöneticiler ve ilgili diğer eğitim işgörenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde yer verilmelidir. Hizmet öncesi eğitim kurumlarından olan eğitim fakültelerinde okul yönetimi ve sınıf yönetimi derslerinde bu konudaki çağdaş gelişmeler ve uygulamalar tanıtılmalıdır. Ayrıca disiplinsiz davranışların çözümünde okulun rehberlik servisi ve ailelerle de gerekli iletişim kurularak ortak çözümler geliştirilebilir.

3- Okullarda disiplini sağlamada çağdaş yöntemler uygulanmalı, arabuluculuk yönteminden yararlanılması, kuralların birlikte hazırlanması, öğrencilerin öz denetimlerinin geliştirilmesi gibi uygulamalara yer verilebilir.

4- Öğrencilerin olumsuz davranışlarından çok olumlu davranışları öne çıkarılmalı, ceza ve ödüllerin verilisinde adaletli olunmaya, zamanında uygulamaya özen göstermek gerekmektedir.

5- Disiplin Yönetmeliğinin olumsuz ve eksik yönleri ilgili kurumlara bildirilmelidir. Bu yönetmelik gereği kurulan Disiplin Kurulunda görev alan yönetici ve öğretmenlerin görevlerinin önemini bilerek bu konudaki değişme ve gelişmeleri izlemeleri yararlı olacaktır.

5. KAYNAKÇA

Aldermen, T. (2001).*In Good Discipline One Size Doesn't Fit All*, TheEducation Digest, [htt:www.eddigest.com](http://www.eddigest.com),38-41.

Altıntop (Özalp).L. (2005). “*İlköğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

- Aydın, B. (2001). “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplinin Sağlanması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balay, R. (2000). *2000’li Yıllarda Sınıf Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi* Ankara: MEB Yayınevi.
- Başaran, İ. E.,(1998). *Eğitime Giriş*. Ankara: Umut Yayıncılık-Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Binbaşıoğlu, C.(1991). *Genel Öğretim Bilgisi*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınları.
- Civelek, K. (2001). “İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Eren, (1991). *Yönetim ve Organizasyon*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Yayın No: 236
- Ergün, M.; Duman, T. (1998). “Kritik durumlarda öğretmen davranışları”, *Milli Eğitim Dergisi*, S.137, ss.45-58.
- MEB (2007). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği *Resmî Gazete* 19.1.2007/26408
- Sadık, F.(2006) “Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi Ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi” Yayınlanmamış Doktora Tezi Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
- Sarıtaş, M. (2000), “Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama”, L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*”, Ankara: Nobel Yayıncılık, ss. 47–90.
- Sayın, N. (2001), “Sınıf Öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri”, *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.

Uysal, G.(1991). “*Ortaöğretim kurumlarında disiplin yönetmeliği hükümlerine göre disiplin uygulamalarının değerlendirilmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Gözden geçirilmiş 2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.